

Wiersholm

JUSTISDEPARTEMENTET	
26 OKT 2009	
SAKSNR.:	200903639
AVD/KONT/BEH:	LOV/KU/KG
DOK.NR. 10	ARKIVKODE:

Justisdepartementet
Lovavdelingen

Postboks 8005 Dep

0030 Oslo

Oslo, 23. oktober 2009
Ref: I229849/1//MBR
Ansvarlig advokat: Jan Fougner

NOU 2009:9 Lov om offentlige undersøkelseskommisjoner

Det vises til høringsbrev av 26. juni 2009 vedrørende ny lov om offentlige undersøkelseskommisjoner. Wiersholm er ikke høringsinstans, men vil likevel komme med noen merknader til lovforslaget. Wiersholm har vært med på flere store granskinger både innenfor privat og offentlig sektor, og har også bistått personer som har vært berørt av slike granskinger. Det antas at ny lov om offentlige undersøkelseskommisjoner vil få overføringsverdi til private granskinger ved at den tjener som eksempel på forsvarlig granskingsmetode.

Det er hensiktsmessig å lovfeste regler for offentlige undersøkelseskommisjoner. Bruken av gransking ved oppnevning av kommisjoner og debatten om slike granskinger har vist at det er behov for en klargjøring av berørtes rettslige stilling. Wiersholm deler ikke lovutvalgets bekymring om at lovfesting i seg selv vil gi signaler om økt bruk av slike undersøkelser. Det er andre samfunnsmessige forhold som vil bestemme utbredelsen og omfanget av slike undersøkelser.

Det er en svakhet ved lovforslaget at loven i praksis kun vil gjelde et fåtall granskinger. Loven skal kun gjelde for de offentlige undersøkelseskommisjoner som oppnevnes av Kongen i Statsråd. Undersøkelseskommisjoner som oppnevnes av Stortinget faller utenfor og det gjør også undersøkelser det offentlige bestiller fra det private markedet. Offentlige myndigheter vil dermed selv ha styringen med om loven skal komme til anvendelse gjennom valg av metode for undersøkelsen. En offentlig undersøkelseskommisjon vil være lovregulert, mens en undersøkelse som settes ut til en privat aktør kan gjennomføres uten lovfestede krav til metode. Etter vårt syn ville det vært hensiktsmessig at sentrale metodebestemmelser i loven gjelder for alle granskinger som er igangsatt av en offentlig virksomhet. Dette gjelder særlig bestemmelsene om kommisjonens arbeidsform og berørtes rettigheter mv. inntatt i lovutkastets §§ 4-7. Når en offentlig virksomhet går til det skritt og iverksette en gransking, har berørte personer samme behov for klarhet om sine rettigheter uavhengig av hvem som utfører granskingen. Når det offentlige bruker sin forvaltningsmyndighet til å igangsette undersøkelser som kan påvirke ansatte eller andres stilling, bør de samme regler gjelde for de berørte. Det avgjørende spørsmålet kan ikke være hvorvidt kommisjonen er oppnevnt av Kongen i Statsråd, men snarere hva som sikrer en likebehandling av personer som berøres av undersøkelser som er initiert av det offentlige. Departementet bør derfor vurdere å la loven komme til anvendelse på alle undersøkelser som er igangsatt av en offentlig virksomhet.

Det er også hensyn som taler for en lovregulering av bruk av granskinger innenfor privat sektor. Uansett er vi enige med lovutvalget i at lovens bestemmelser vil tjene som eksempel på forsvarlig saksbehandling også for private granskinger. Det foreliggende

lovutkastet er imidlertid ikke egnet for direkte anvendelse på private granskinger, og dette spørsmålet må eventuelt utredes nærmere. En utfordring med lovfesting av regler for private granskinger er imidlertid den store variasjonen hva gjelder slike granskinger. Slike granskinger vil som regel ikke dreie seg om forhold av allmennviktig betydning, men om interne spørsmål for virksomheten. Mange slike granskinger resulterer ikke i en rapport som skal offentliggjøres, men i en orientering til virksomhetens styrende organer. En privat virksomhet må ha noen grad av frihet til å bestemme hvordan de skal undersøke forhold som angår virksomheten. Det vil være krevende å utarbeide en presis definisjon av "privat granskning" eller "privat undersøkelse", og det vil ved en eventuell lovgivning oppstå avgrensningsspørsmål i forhold til alminnelig rådgivning.

Lovutvalget har ikke gått inn for en forklaringsplikt for offentlige undersøkelseskommissjoner. Utvalget skriver i kapittel 25.1.2 følgende; *"Unnlater man å gi undersøkelseskommissjonene generell fullmakt til å fremtvinge informasjon, vil det antakelig bidra til å holde bruken av særskilt oppnevnte undersøkelseskommissjoner på et begrenset nivå. Lovbestemmelser som gir undersøkelseskommissjonene særlige fullmakter, ville kunne bidra til å institusjonalisere undersøkelsesprosessen."* Når loven er gitt et så snevert anvendelsesområde er det vanskelig å forstå bakgrunnen for motstanden mot innføringen en forklaringsplikt. Nok en gang synes det å være behovet for å redusere bruken av undersøkelser som styrer lovutvalgets vurderinger. Som nevnt tidligere mener vi det er liten grunn til å tro at det er lovgivningen i seg selv som vil styre bruken av undersøkelser. Når loven er gitt et så begrenset virkeområde; undersøkelser av forhold av allmennviktig betydning av en kommisjon oppnevnt av Kongen i Statsråd, må det være hensiktsmessig å pålegge en alminnelig forklaringsplikt for slike kommissjoner. Når regjeringen først har vurdert at et spørsmål har så allmennviktig betydning av den velger å oppnevne en offentlig undersøkelseskommisjon, er det viktig å sikre at kommisjonen får den informasjonen den trenger.

Offentlige undersøkelseskommissjoner kan bli satt til både å utrede spørsmål av sivilrettslig og strafferettslig karakter. Et eksempel på det siste er Dalseide-utvalget som skulle gjennomgå forsvarets IKT-kontrakter. I privat sektor har granskingen av Hydros oljevirksomhet i Libya hatt samme karakter. Slike undersøkelser og granskinger foregår ofte i nær forståelse med Økokrim, som vil stå for eventuell videre etterforskning. En svakhet ved lovforslaget er at metodevalg og prosess ikke tar høyde for ulikheten ved denne typer granskinger og de mer typiske sivilrettslige granskningene. I utkast til lov § 12, annet ledd legges det opp til at en rapport fra en undersøkelseskommisjon skal være offentlig, og det åpnes ikke for unntak fra dette. Med denne reglen stenges i utgangspunktet muligheten for at offentlige undersøkelseskommissjoner kan bli brukt i saker der det foreligger mistanke om korrupsjon eller andre straffbare forhold innenfor en offentlig virksomhet. En offentliggjøring av faktum vil i slike saker kunne ødelegge for videre etterforskning av saken. Departementet bør foreta en vurdering av de spesielle forhold som knytter seg til en undersøkelse av mulige straffbare forhold, og se om loven på enkelte punkter bør ha spesialregler for denne typer undersøkelser.

Med vennlig hilsen
for Wiersholm, Mellbye & Bech, advokatfirma AS

Jan Fougner

Marit Berger Røsland